

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ (θεωρία)

A. ΟΙ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΤΟΥ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΥ

1. Πώς εντοπίζω απαρέμφιατα ρημάτων στα αρχαία κείμενα;

Από τις καταλήξεις τους: στην ενεργητική φωνή έχουν κατάληξη **-ειν** και **-αι**, ενώ στην μέση φωνή έχουν κατάληξη **-σθαι** (δες αναλυτικό κατάλογο με καταλήξεις απαρεμφάτων στο Παραρτημα Ι).

Πχ.: λύειν, γράψαι, τεθνηκέναι, ποιείσθαι.

B. ΕΙΔΙΚΟ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ

2. Ποια είναι τα δύο είδη του απαρεμφάτου;

Έχουμε το ειδικό απαρέμφιατο και το τελικό απαρέμφιατο.

3. Πώς ξεχωρίζω το ειδικό από το τελικό απαρέμφιατο;

- Το ειδικό απαρέμφιατο μεταφράζεται στα νέα ελληνικά με το «ότι» (δηλαδή με ειδική πρόταση)

Π.χ. Λέγουσι με σοφόν **εἶναι**. Μετάφραση: Λένε **ότι είμαι** σοφός.

- Το τελικό απαρέμφιατο μεταφράζεται στα νέα ελληνικά με το «να» (δηλαδή με βουλητική πρόταση)

Π.χ. Βούλομαι ταῦτα **πράξει**. Μετάφραση: Θέλω **να πράξω** αυτά.

Γ. ΤΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ ΩΣ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ Ή ΩΣ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

4. Ποια είναι η συντακτική θέση που μπορεί να έχει το απαρέμφιατο σε μια πρόταση;

Μπορεί να είναι αντικείμενο ή υποκείμενο του ρήματος της πρότασης (δες όμως και παράρτημα ΙΙ).

5. Πότε το απαρέμφιατο είναι σε θέση αντικειμένου;

Όταν το ρήμα της πρότασης στην οποία βρίσκεται το απαρέμφιατο είναι προσωπικό, δηλαδή όταν έχει υποκείμενο ένα πρόσωπο, ζώο, πράγμα ή μια έννοια / κατάσταση (π.χ δημοκρατία)

Π.χ. Σωκράτης ἔλεγεν οὐκ **εἶναι** σοφός. Το ρήμα «ἔλεγεν» είναι προσωπικό, γιατί έχει υποκείμενο το «Σωκράτης» που είναι πρόσωπο. Επομένως το απαρέμφιατο **«εἶναι»** είναι αντικείμενο του ρήματος «ἔλεγεν»

6. Πότε το απαρέμφιατο είναι σε θέση υποκειμένου;

Όταν το ρήμα είναι απρόσωπο ή απρόσωπη έκφραση (για παράδειγμα δες παρακάτω).

7. Ποια ρήματα είναι απρόσωπα ή απρόσωπες εκφράσεις;

Στα νέα ελληνικά τα απρόσωπα ρήματα και οι απρόσωπες εκφράσεις έχουν ως υποκείμενο μια ολόκληρη πρόταση

π.χ : *πρέπει να διαβάζουμε*: το απρόσωπο ρήμα «πρέπει» έχει ως υποκείμενο τη δευτερεύουσα πρόταση «να διαβάζουμε».

Είναι καιρός να πηγαίνουμε. Η απρόσωπη έκφραση «είναι καιρός» έχει ως υποκείμενο τη δευτερεύουσα πρόταση «να πηγαίνουμε»

Στα αρχαία ελληνικά τα απρόσωπα ρήματα και εκφράσεις μπορεί να έχουν ως υποκείμενο, εκτός από δευτερεύουσες προτάσεις, και απαρέμφατα (ειδικά και τελικά)

Π.χ. Προσῆκει ὑμῖν ἀγωνίζεσθαι. Το ρήμα «προσῆκει» είναι απρόσωπο. Επομένως το απαρέμφατο «ἀγωνίζεσθαι» είναι υποκείμενο του απρόσωπου ρήματος.

Καλόν ἐστὶ τοῦτο μαθεῖν. Η έκφραση «Καλόν ἐστὶ» είναι απρόσωπη. Επομένως το απαρέμφατο «μαθεῖν» είναι υποκείμενο της απρόσωπης έκφρασης.

8. Ποια είναι τα πιο συνηθισμένα απρόσωπα ρήματα και εκφράσεις της αρχαίας ελληνικής;

Να ένας κατάλογος:

Απρόσωπο ρήμα ή έκφραση	Μετάφραση
δοκεῖ / ἔδοξε	φαίνεται καλό / φάνηκε καλό
δεῖ	πρέπει
ἔξεστιν	είναι δυνατόν
λέγεται	λέγεται
ὁμολογεῖται	λέγεται
προσῆκει	ταιριάζει
συμφέρει	συμφέρει
συνέβη	συνέβη
χρή	πρέπει
ἀνάγκη ἐστί	είναι ανάγκη
ἄξιον ἐστί	αξίζει
δίκαιον ἐστί	είναι δίκαιο
καλόν ἐστί	είναι καλό
καλῶς ἔχει	είναι καλό
ῥάδιον ἐστί	είναι εύκολο
ῥάδιον ἐστί	είναι ώρα

Δ. ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΥ (ΤΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΙΑ – ΕΤΕΡΟΠΡΟΣΩΠΙΑ)

9. Ποιο συντακτικό φαινόμενο ονομάζεται ταυτοπροσωπία;

Όταν το υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι το ίδιο με το υποκείμενο του ρήματος της πρότασης.

Π.χ. Οὔτοι ἐθέλουσιν ὑπὲρ πατρίδος θνήσκειν (αυτοῖ θέλουν να πεθάνουν για την πατρίδα). Το «Οὔτοι» είναι υποκείμενο του ρήματος «ἐθέλουσι» και του απαρεμφάτου «θνήσκειν». Επομένως έχουμε ταυτοπροσωπία.

10. Σε ποια πτώση μπαίνει το υποκείμενο του απαρεμφάτου, όταν έχουμε ταυτοπροσωπία;

Αφού το υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι το ίδιο με το υποκείμενο του ρήματος θα είναι σε ονομαστική πτώση (ΜΗΝ ΞΕΧΝΑΣ: πάντα το υποκείμενο του ρήματος μπαίνει σε ονομαστική).

11. Ποιο συντακτικό φαινόμενο λέγεται ετεροπροσωπία;

Όταν το υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι διαφορετικό από το υποκείμενο του ρήματος της πρότασης.

Π.χ. *Οἶομαι πάντας ὑμᾶς γινώσκειν τὰ ῥηθέντα* (εγώ νομίζω ότι όλοι εσείς γνωρίζετε τα συμφωνημένα). Το υποκείμενο του ρήματος «*Οἶομαι*» είναι το «*εγώ*», ενώ το υποκείμενο του απαρεμφάτου «*γινώσκειν*» είναι το «*ὑμᾶς*». *Επομένως έχουμε ετεροπροσωπία.*

12. Σε ποια πτώση μπαίνει το υποκείμενο του απαρεμφάτου, όταν έχουμε ετεροπροσωπία;

Το υποκείμενο του απαρεμφάτου, όταν έχουμε ετεροπροσωπία, μπαίνει σε αιτιατική πτώση και όταν εννοείται πρέπει να το εννοήσουμε σε αιτιατική πτώση.

Π.χ. *Ἀριστοτέλης ἔλεγε τήν παιδείαν εἶναι κόσμον.* (ο Αριστοτέλης ἔλεγε ότι η παιδεία είναι κόσμημα). Το υποκείμενο του απαρεμφάτου «*εἶναι*» είναι το «*τήν παιδείαν*», που βρίσκεται σε αιτιατική πτώση.

Ἀλέξανδρος ἐκέλευσε στρατεύειν ἐπί τούς πολεμίους (Ο Αλέξανδρος διέταξε να εκστρατεύσουν εναντίον των εχθρών). Το υποκείμενο του απαρέμφατου «*στρατεύειν*» είναι το εννοούμενο σε αιτιατική πτώση «*τούς στρατιώτας*».

ΠΡΟΣΟΧΗ: Όταν το απαρέμφατο είναι σε θέση υποκειμένου του ρήματος της πρότασης στην οποία βρίσκεται (δες ερωτήσεις 6 - 8) τότε έχουμε πάντα ετεροπροσωπία, γιατί το απαρέμφατο δεν μπορεί να έχει υποκείμενο τον εαυτό του.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΕΝΟΣ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΥ

13. Τι πρέπει να διερευνήσω συντακτικά σε ένα απαρέμφατο;

- α. Αν είναι ειδικό ή τελικό.
- β. Αν είναι αντικείμενο ή υποκείμενο του ρήματος της πρότασης.
- γ. Αν το υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι ίδιο ή διαφορετικό από το υποκείμενο του ρήματος, οπότε αντίστοιχα υπάρχει ταυτοπροσωπία ή ετεροπροσωπία.

Π.χ *Σύ ὁμολογεῖς με ἀγαθόν εἶναι* (Εσύ παραδέχεσαι ότι εγώ είμαι καλός).

- Το απαρέμφατο «*εἶναι*» είναι ειδικό απαρέμφατο αντικείμενο του ρήματος «*ὁμολογεῖς*».
- Το υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι το «*με*» (αιτιατική πτώση).
- Το υποκείμενο του ρήματος «*ὁμολογεῖς*» είναι το «*Σύ*».
- Επειδή το υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι διαφορετικό από το υποκείμενο του ρήματος έχουμε ετεροπροσωπία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Πίνακας με καταλήξεις απαρεμφάτων ενεργητικής φωνής:

	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
Φωνηεντόληκτα	-ειν τοξεύειν	-σειν τοξεύσειν	-σαι τοξεῦσαι	-κέναι τετοξευκέναι
Ουρανικόληκτα	-ειν πράττειν	-ξειν πράξειν	-ξαι πρᾶξαι	-χέναι πεπραχέναι
Χειλικόληκτα	-ειν γράφειν	-ψειν γράψειν	-ψαι γράψαι	-φέναι γεγραφέναι
Οδοντικόληκτα	-ειν πείθειν	-σειν πείσειν	-σαι πέϊσαι	-κέναι πεπεικέναι

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Under Construction!!